

การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจอมเทียน

นันทวัน เรืองอร่าม

คุณูปนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

สิงหาคม 2554

คณะกรรมการควบคุมคดียุติพนธ์และคณะกรรมการสอบคดียุติพนธ์ ได้พิจารณา  
คดียุติพนธ์ของ นันทวัน เรืองอร่าม ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา  
ตามหลักสูตรปรัชญาคดียุติพนธ์ิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมคดียุติพนธ์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก  
(รองศาสตราจารย์ ดร.พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ)

..... , อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม  
(รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เข้มกสิกร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม  
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิต สุรัตน์เรืองชัย)

คณะกรรมการสอบคดียุติพนธ์

..... ประธาน  
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงศ์ หกสุวรรณ)

..... กรรมการ  
(รองศาสตราจารย์ ดร.พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ)

..... กรรมการ  
(รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เข้มกสิกร)

..... กรรมการ  
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิต สุรัตน์เรืองชัย)

คณะศึกษาศาสตร์ อนุมัติให้รับคดียุติพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา  
ตามหลักสูตรปรัชญาคดียุติพนธ์ิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์  
(รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เข้มกสิกร)

วันที่.....เดือน.....พฤษภาคม..... พ.ศ. 2554

## ประกาศคุณูปการ

คุณฐิณีพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ ประธานกรรมการ รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี แยมกลีกร กรรมการ และรองศาสตราจารย์ ดร.วิจิต สุรัตน์เรืองชัย กรรมการ ที่กรุณาให้แนวคิด คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือในการตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งและขอบคุณยิ่ง จึงขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านซึ่งปรากฏชื่อในคุณฐิณีพนธ์ฉบับนี้ที่ให้ความ อนุเคราะห์ในการตรวจสอบและให้คำแนะนำในการแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการ ประเมินรับรองรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิวัตร พัฒนะ และ คุณปิยวดี น้อยน้ำใส ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์และอำนวยความสะดวกในการเผยแพร่คุณฐิณีพนธ์ในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณประชาชน ผู้นำชุมชน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ผู้บริหาร และข้าราชการเทศบาลตำบลนาจอมเทียนทุกท่านที่ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการพัฒนา รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียนด้วยความเต็มใจ

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อคงชีพ คุณแม่ประทุม เรืองอร่าม และเพื่อน ๆ ทุกคนที่ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา

คุณค่าและประโยชน์ของคุณฐิณีพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอบเป็นกตัญญูจดเวทิตาแด่ บพกาณี บุรพาจารย์และผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่ทำให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีการศึกษา และประสบความสำเร็จมาจนตราบนานเท่านานนี้

นันทวัน เรืองอร่าม

49810044: สาขาวิชา: เทคโนโลยีการศึกษา; ปร.ด. (เทคโนโลยีการศึกษา)

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ/ ศูนย์การเรียนรู้/ ชุมชนนาจอมเทียน

นันทวัน เรืองอร่าม: การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน

(THE DEVELOPMENT OF NAJOMTIEN COMMUNITY LEARNING CENTER MODEL)

คณะกรรมการควบคุมคุณภาพนิพนธ์: พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ, กศ.ด., มนตรี เข้มกลีกร, กศ.ด.,  
วิจิต สุรัตน์เรืองชัย, กศ.ด. 196 หน้า. ปี พ.ศ. 2554.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน 2) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน 3) เพื่อประเมินรับรองรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน

การวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะเตรียมการวิจัย ประกอบด้วย การเลือกชุมชน การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การเตรียมคนและเครือข่ายความร่วมมือ โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตและการทำประชาคมเพื่อชี้แจงและเตรียมความพร้อมในการมีส่วนร่วมพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน 2) ระยะดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย การศึกษาบริบทของชุมชนนาจอมเทียน สภาพปัญหาและความต้องการ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลนาจอมเทียน การศึกษาเอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบและพัฒนารูปแบบการสนทนาแบบไม่เป็นทางการ การสอบถามความคิดเห็นจากประชาชน การประชุมและการสนทนากลุ่ม เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบศูนย์ฯ 3) ระยะติดตามและประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินประสิทธิภาพของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็น การสัมภาษณ์ผู้รับบริการ การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัยและการประเมินรับรองรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการวิจัย พบว่า 1) รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียนประกอบด้วย ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์ฯ กลยุทธ์ของศูนย์ฯ บทบาทหน้าที่ของศูนย์ฯ กลุ่มเป้าหมายที่จะมาใช้บริการศูนย์ฯ การประกันคุณภาพศูนย์ฯ โครงสร้างการดำเนินงานของศูนย์ฯ กระบวนการทำงานของศูนย์ฯ การติดตามและประเมินผลศูนย์ฯ 2) ประสิทธิภาพของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน 2.1) ประเมินจากแบบสอบถาม พบว่า ผู้รับบริการมีความคิดเห็นว่าการจัดกิจกรรม/ โครงการที่ดำเนินการในศูนย์ฯ ตอบสนองต่อความต้องการและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคลอยู่ในระดับมากที่สุด และคณะทำงานศูนย์ฯ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การตัดสินใจในการดำเนินงานและการจัดกิจกรรม/ โครงการที่ดำเนินงานในศูนย์ฯ อยู่ในระดับมากที่สุด 2.2) ประเมินจากการสัมภาษณ์ผู้รับบริการ พบว่า ผู้รับบริการได้รับทักษะและความรู้ที่ตรงกับความต้องการของตนเอง ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น มีทางเลือกในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น และมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้รับบริการด้วยกันเอง 3) ผลการประเมินรับรองรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิประเมินให้มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด

49810044: MAJOR: EDUCATION TECHNOLOGY; Ph.D. (EDUCATION TECHNOLOGY)

KEYWORDS: MODEL DEVELOPMENT/ LEARNING CENTER/ NAJOMTIEN COMMUNITY

NANTAWAN RUANGARAM: THE DEVELOPMENT OF NAJOMTIEN COMMUNITY LEARNING CENTER MODEL. ADVISORY COMMITTEE: PONGPRASERT HOKSUWAN, Ed.D., MONTREE YAMKASIKORN, Ed.D., VICHIT SURATREUNGCHAI, Ed.D. 196 P. 2011.

The purposes of this study were: 1) To develop a model of learning center for Najomtien community 2) To evaluate the efficiency of the model of learning center for Najomtien community 3) Validate the model of learning center for Najomtien community.

This study was conducted through participatory action research (PAR) which divided into 3 phrases. Phrase 1 was research preparation which consisted of community selection, community relationship, development manpower and cooperative network preparation. The researcher collected secondary data, interview, group conversation, observation, and survey for the preparation and explanation to participate in developing the learning center of Najomtien community. Phrase 2 was the conducting of the research which consisted of studying the Najomtien community context, problem and need of community learning center, developing the prototype of community learning center model, building the community learning center and operating process by studying the data from strategic development of Najomtien municipality, documents, articles, literature review concerning the design and model development, informal conversation, surveying, group discussion and interview in order to assess a suitable learning center model. Phrase 3 was the follow up and evaluation which consisted of evaluating the efficiency of the model of learning center for Najomtien community by surveying the attitude and interviewing the customers, data analyzing and research summarizing. Certify the evaluation of the model of learning center for Najomtien community by the experts.

The result of the study were that: 1) The model of the learning center of Najomtien community consisted of philosophy, vision, mission, goal, objective, role and target group of the service, quality assurance, structural, operating process, follow up and evaluation. 2) The efficiency of Najomtien community learning center; 2.1) evaluating from questionnaire which found that activities that provided by the center meet the need of the customers. It also supported self - learning at the highest level. The staffs shared idea and participate the activities of the center at the highest level; 2.2) evaluating from interviewing the customers which found that the customers gained knowledge and skill that support the better quality of life, more choices for occupations and good relationship among the customers 3) The experts evaluated the model of Najomtien Community learning center at the highest level.

## สารบัญ

|                                                                      | หน้า |
|----------------------------------------------------------------------|------|
| บทคัดย่อภาษาไทย.....                                                 | ง    |
| บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....                                              | จ    |
| สารบัญ.....                                                          | ฉ    |
| สารบัญตาราง.....                                                     | ซ    |
| สารบัญภาพ.....                                                       | ณ    |
| บทที่                                                                |      |
| 1 บทนำ.....                                                          | 1    |
| ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....                                  | 1    |
| วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....                                         | 6    |
| ความสำคัญของการวิจัย.....                                            | 6    |
| ขอบเขตของการวิจัย.....                                               | 6    |
| นิยามศัพท์เฉพาะ.....                                                 | 7    |
| 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....                                | 9    |
| บริบท สภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนนาคอมเทียน.....                 | 9    |
| รูปแบบและการพัฒนารูปแบบ.....                                         | 14   |
| หลักการและทฤษฎีที่ใช้ในการออกแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาคอมเทียน..... | 16   |
| งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....                                           | 66   |
| 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....                                            | 74   |
| ระยะที่ 1 ระยะเตรียมการวิจัย.....                                    | 81   |
| ระยะที่ 2 ระยะดำเนินการวิจัย.....                                    | 83   |
| ระยะที่ 3 ระยะติดตามและประเมินผล.....                                | 105  |
| 4 ผลการวิจัย.....                                                    | 111  |
| ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาคอมเทียน.....         | 111  |
| ผลการประเมินประสิทธิภาพศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาคอมเทียน.....          | 112  |
| ผลการประเมินรับรองรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาคอมเทียน.....         | 120  |
| 5 รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาคอมเทียน.....                         | 121  |
| 6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....                                  | 152  |

## สารบัญ (ต่อ)

| บทที่                             | หน้า |
|-----------------------------------|------|
| สรุปผลการวิจัย .....              | 153  |
| อภิปรายผลการวิจัย .....           | 155  |
| ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ..... | 160  |
| บรรณานุกรม .....                  | 162  |
| ภาคผนวก .....                     | 168  |
| ภาคผนวก ก .....                   | 169  |
| ภาคผนวก ข .....                   | 175  |
| ภาคผนวก ค .....                   | 179  |
| ภาคผนวก ง .....                   | 188  |
| ภาคผนวก จ .....                   | 192  |
| ประวัติย่อของผู้วิจัย .....       | 196  |

## สารบัญตาราง

| ตารางที่                                                                                                                                                              | หน้า |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| 1 แสดงจำนวนประชากร.....                                                                                                                                               | 11   |
| 2 เปรียบเทียบคุณลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับการวิจัยแบบดั้งเดิม .....                                                                         | 47   |
| 3 สรุปลักษณะ คำถามการวิจัย วัตถุประสงค์ วิธีการ และเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย .....                                                                          | 75   |
| 4 แสดงข้อมูลความต้องการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนประเภทต่าง ๆ.....                                                                                                         | 85   |
| 5 แสดงการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน.....                                                                                         | 92   |
| 6 แสดงแผนการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน .....                                                                                                            | 103  |
| 7 แสดงแผนการดำเนินงานตามกิจกรรม/โครงการ .....                                                                                                                         | 104  |
| 8 ผลการประเมินความคิดเห็นของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน.....                                                                   | 113  |
| 9 ผลการประเมินความคิดเห็นของคณะทำงานศูนย์ฯ ที่มีต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน .....                                                   | 115  |
| 10 แสดงผลการประเมินรับรองรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน .....                                                                                                  | 120  |
| 11 แสดงวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ เครื่องมือและหลักการแนวคิด ทฤษฎีที่นำมากำหนดกลยุทธ์เพื่อใช้ในการให้บริการความรู้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน .....            | 127  |
| 12 แสดงวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ เครื่องมือ และหลักการแนวคิด ทฤษฎีที่นำมาใช้กำหนดกลยุทธ์เพื่อการเปิดประตูสู่อาชีพใหม่ของศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนนาจอมเทียน .....       | 130  |
| 13 แสดงวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ เครื่องมือ และหลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่นำมาใช้ในการกำหนดกลยุทธ์เพื่อการสร้างเครือข่ายให้ชุมชนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน ..... | 134  |
| 14 แสดงตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายของกลยุทธ์ให้บริการความรู้ .....                                                                                                        | 137  |
| 15 แสดงตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายของกลยุทธ์เปิดประตูอาชีพใหม่.....                                                                                                       | 139  |
| 16 แสดงตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายของกลยุทธ์สร้างเครือข่ายให้ชุมชน .....                                                                                                  | 140  |

## สารบัญภาพ

| ภาพที่                                                                                                                     | หน้า |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|
| 1 แผนที่แสดงอาณาเขตการปกครอง .....                                                                                         | 12   |
| 2 แสดงกระบวนการเรียนรู้ .....                                                                                              | 20   |
| 3 แสดงวงจรการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของ โคะเฮน และอัทธอฟ.....                                                                  | 38   |
| 4 แสดงการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วม .....                                                                           | 41   |
| 5 แสดงการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ ในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....                                          | 53   |
| 6 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้าน นักวิจัย นักพัฒนาหรือเอกชนก่อนและหลัง<br>การทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม .....      | 54   |
| 7 แสดงกรอบแนวคิด การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน.....                                                        | 73   |
| 8 แสดงการจัดการและผู้รับผิดชอบดูแลศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน.....                                                     | 89   |
| 9 แสดงขั้นตอนการพัฒนาร่างรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน .....                                                       | 91   |
| 10 แสดงร่างรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน (ต้นแบบ).....                                                             | 96   |
| 11 แสดงขั้นตอนการประเมินความเหมาะสมร่างรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน<br>ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม.....                  | 97   |
| 12 แสดงขั้นตอนการสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน .....                                                                | 101  |
| 13 แสดงขั้นตอนการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน .....                                                            | 102  |
| 14 แสดงขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามการวิจัย .....                                                                              | 107  |
| 15 แสดงรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน .....                                                                         | 122  |
| 16 แสดงกลยุทธ์ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน.....                                                                         | 125  |
| 17 แสดงองค์ประกอบโครงสร้างการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน .....                                                | 143  |
| 18 แสดงองค์ประกอบกระบวนการทำงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน .....                                                       | 148  |
| 19 การสอบถามความต้องการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนประเภทต่าง ๆ จากประชาชน .....                                                  | 193  |
| 20 การประชุมจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน.....                                                                    | 193  |
| 21 การประชุมเพื่อพิจารณากำหนดกิจกรรม/ โครงการ และระยะเวลาในการจัดกิจกรรม/<br>โครงการในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน..... | 194  |
| 22 การสนทนากลุ่มเพื่อประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ชุมชน<br>นาจอมเทียน .....                              | 194  |

## สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่

หน้า

23 การดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนาจอมเทียน ..... 195

มหาวิทยาลัยบูรพา  
Burapha University